

גיליון הורים פרשת שמות

לאחר פרשת צו, אהרון ובניו מתחילים את עבודתם במשכן. בפרשה נושאים מרכזיים: תחילת עבודת הכהנים (ט, א-כד), מות נדב ואביהו (י, א-ז), איסור שתויי יין לעבודת הקורבנות והוראת התורה (י, ח-יא), דיני כהן אונו (לפני קבורת קרוביו) (י, יב-כ), חלוקת בעלי חיים טהורים וטמאים (יא, א-כג), דיני טומאת בעלי החיים הטמאים (יא, כד-מז)

סיפור א' לשולחן שבת

ביום חנוכת המשכן בא בניסן נמשחו נדב ואביהו לכהנים אך בעצם היום הוא הביאו במחתותם "אש זרה אשר לא צוה אותם" (י, א), כדי להקטיר עליה קטורת ונשרפו באותו מעמד בתוך המשכן, והנה חשבו ישראל שקודם שהוקם המשכן צריכים להזהר מלעבור על מצוות ה', אך אחר שיבנה אין צריכים להזהר ולהקפיד כל כך, שהרי המשכן מכפר את עוונותיהם, על כן הקב"ה העניש את נדב ואביהו.

משל למלך שרופא הממלכה שלו מת, והצטער עליו המלך צער גדול ולא אבה להנחם, באו אליו שרי הממלכה ואמרו לו: מה לך להצטער הרי יש בעולם רופאים ופרופסורים בעלי שם עולמי וישרתו את המלך. ביקש המלך להגיש לפניו מועמדים מהשורה הראשונה בעולם הרפואה ולאחר חקירה ודרישה יבחרו את רופא הממלכה. שלחו שליחים לכל ארצות תבל והביאו רופאים מומחים בעלי שם בכל תחומי הרפואה. ובהגיע תור רופא ורופא נפל הגורל על רופא בכיר שידי רב לו ואף קנה לו שם עולמי והוא התמנה לרופא הממלכה. המלך הבטיח לו משכורת גבוהה ואף נתן לו קליניקה עם המכשירים המשוכללים ביותר. קבעו יום מיועד שבו הרופא יראה לכל העם הנמצאים בשטח הממלכה את כחו ברפואה את גודלו וחכמתו והביאו לפניו חולה, הרופא טיפל במסירות בחולה אך כעבור מספר ימים מת החולה על מיטת חוליו. הדבר עשה לו כנפיים ותהום כל העיר וכל העם שבתחילה הללו את הרופא כעת דברו בו סרה שאין אמונה ברופאים וטוב שברופאים לגיהנם ולא חסכו משבט לשונם.

הזמין המלך את הרופא לחדרו וביקש בחמת זעם הסבר מדוע וכיצד יצאה כזו תקלה חמורה מתחת ידו בעוד כל העם בוחנים אותו בשבע עיניים. ראה! אמר הרופא למלך, אכן רופא בכיר אני ולא בכדי יצא שמי הטוב למרחקים, ואולם אחד התנאים להקים חולה מחוליו ולהביא מזור למחלתו, שהחולה יתנהג בדרכי הרפואה ישמור על עצמו מסכנות בריאותיות ולא ילך בשרירות לבו. והנה כאשר ראו אנשי העם כי אני הרופא המהולל מגיע לממלכה, חשבו שאני כל יכול רופא חולים ופוקח עורים זוקף כפופים מ. שיח אלמים ומפענח נעלמים. החלו לנהוג בהרפתקאות מסוכנות והלכו בשרירות לבם, אכלו ושתו מאכלים מזיקים ולא התנורו ממאכלים מסוכנים וחשבו שאני ארפאם. לכן כדי לעצור את המעשים הנלוזים הללו הייתי חייב להראות כי אין לבטוח ברופא, אלא אדם שנאנס ונפל לחולי בליט ברירה יגש לרופא ורפא ירפא. וחולה זה שמת בטיפולי היה חולה אנוש ולא היה מזור למחלתו ע"כ לא השתדלתי ברפואתו, וכל זה כדי שהעם יפקחו עיניהם ויזהרו וישמרו על גופם ונשמתי.

הנמשל: הקב"ה צוה על ישראל להקים לו משכן כליל השלמות, אך ראה הקב"ה כי בני ישראל יכולים לנצל את המשכן לצורך עבירות ח"ו, ולבטוח במשכן שיכפר עליהם. יעשו עבירות ככל העולה על רוחם ויזלזלו במצוות ויביאו קורבן לכפרה ויחשבו שבזה תם עונם. לכן המית את נדב ואביהו וכל ישראל ישמעו ויראו

סיפור ב' לשולחן שבת

כתוב בפרשה "ולא תטמאו בכל אלה והתקדשתם והייתם קדושים". בפרשת השבוע מפורטים מגוון בעלי חיים האסורים למאכל, וסימנים מזהים לכשרותם של מיני חיות, עופות ודגים ונשאלת השאלה: אם אנו ה"עם הנבחר" מכל אומות העולם - "בנים של מקום", מדוע דווקא לנו הקב"ה אוסר את "הנאות" העולם הזה, בזמן שלכל הגויים הוא מאפשר להנאות מכל הבא ליד? התירוץ יובן על פי משל:

שני חברים שגרו בסמיכות זה לזה בכפר מרוחק, חלו במחלה נוראית שריתקה אותם למיטה. רופא הכפר לא ידע כיצד למצוא מזור למחלתם ובצר לו הזמין רופא מומחה מן העיר. הגיע הרופא לראשון, בדק, חקר ופסק: "אינך מוגבל כלל וכלל - אתה יכול לאכול כל שתחפוץ!"

נדהם החולה ושאל: "הכל? גם ממתקים וגם מטוגן"? השיב הרופא: "בוודאי! אכול כל מה ש"בא לך"... משהגיע הרופא לשני בדק, חקר ופסק: "עליך להינזר ממגוון מאכלים: מתוקים, מלוחים וכל דבר המכיל את מגוון הפריטים שכתובים לך כאן" ותוך כדי הוא מגיש לחולה רשימה של 35 מרכיבים שמצויים בהמון מאכלים.... החולה שכבר הספיק לשמוע שחברו קיבל יד חופשית בכל מה שקשור לאוכל, התעצבן ושאל: "סליחה דוקטור! הרי אני וחברי חולים באותה מחלה. מדוע לו אפשרת לאכול ככל אשר תאבה נפשו ואילו עימי אתה מחמיר כל כך?!"

חיך הרופא ואמר תוך שהוא רוכן לאוזנו של המטופל: "לחברך אין כל סיכוי ובעוד כמה ימים הוא ימות. אבל מצבך יכול לאפשר לך לחיות עוד שנים ארוכות במידה ותשמור על הינזרות מכל אשר כתבתי לך"...
שמח החולה ולמעשה הבין שהגבלה העכשווית, תאפשר לו הנאה עתידית לעוד שנים רבות...

הנמשל:

הקב"ה אפשר לנו חיי נצח ועולם הבא. לעומת זאת לאומות העולם החיים מסתיימים בעולם הזה בלבד כיוון שכך מאפשר להם הקב"ה לאכול מכל הבא ליד שהרי סופם קרב. אבל אנו ה"עם הנבחר" - "בנים של מקום", המעודדים לחיי עולם הבא, אותנו מגביל הקב"ה על מנת להכין אותנו.

סיפור ג' לשולחן שבת

כתוב בפרשה - "זה הדבר אשר ציווה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'" -
הצדיק רבי משה מקוונניץ זצ"ל אמר פעם שמהפסוק זה אנו למדים הנהגה חשובה:
שכמתעורר הספק בליבו של אדם בדבר פעולה כל שהיא שהוא חפץ לעשות האם זו מצווה או חלילה להפך עליו לבחון האם ממעשה זה יהיה כבוד לה' או כבוד לעצמו...
ונבין עפ"י משל שממחיש זאת בצורה טובה:
עשיר אחד נתבקש לתרום עבור חולה הנמצא במצב קשה וזקוק לניתוח שיציל את חייו. הוא הסכים לתרום סכום עתק של מיליון שקלים ובלבד שיפרסמו זאת בכל כלי התקשורת. בלית בררה עשו כמבוקשו - הוא נתן את הסכום והציל את חייו של אותו יהודי. בשכנות לעשיר גר יהודי פשוט וחסר אמצעים, יום אחד כשיצא מבית המרקחת השכונתית, ראה יהודי בוכה. "מה לך?!" שאל, והלה ענה לו: "קיבלתי מרשם מהרופא ומסתבר שאני זקוק לתרופה שתציל את חיי וחסרים לי 100 שקלים, לא אספיק להגיע לביתי ולחזור עד שיסגרו כאן... ואם לא אקח את התרופה היום מצבי יחמיר"...
מבלי להסס הוציא מיודענו את עשרת השקלים וזה קנה את התרופה שבדיעבד הצילה את חייו...
לאחר 120 ... עלו שני השכנים לשמים והנה קוראים לכל אחד על פי חשיבותו לפי הסדר.
קם המלאך והכריז: "מכיוון ש"כל המציל נפש אחת מישראל כאילו הציל עולם מלא" נתחיל באלו שהצילו אדם ממוות" העשיר חיכה ידיו בהנאה ורמז לשכנו בקריצת עין כאומר: "שים לב איך הם קוראים לי עכשיו..."
והנה הראשון נקרא דווקא השכן שהציל יהודי בכך שנתן לו לקנות תרופה. העשיר נדהם ושאל: "סליחה בכמה כסף מדובר?!"
המלאך בודק ברישומים ומשיב לו: "מאה שקלים."
התקומם העשיר וצעק: "וכי זה עולם האמת?! האם משווים אתם מאה שקלים שלו למליון השקלים שלי?!"
ענה לו המלאך: "כאן זה עולם האמת! כאן מסתכלים גם לשם מה נעשתה המצווה... האם לכבוד ה' או לכבודך... אתה עשית את זה כדי לפרסם את עצמך ולשם כבודך האישי - הוא עשה זאת על מנת להציל יהודי..."

סיפור ד' לשולחן שבת

כתוב בפרשה - "וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל" ומסופר על הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל:
פעם שאל אותו הנסיך: איך אתם יש לכם דינים שאינם מתיישבים על פי השכל וההיגיון ואין להם טעם, שהרי אצלכם תולעת שפרשה (יצאה) מן הפרי, יש לה דין שרץ השורץ על הארץ חייבים עליה כמה מלקות, ואם לא פירשה מן הפרי, חשובה היא כפרי עצמה ואינה אסורה.
ואיך השכל יסבול דבר כזה שלכאורה מה נשתנה גוף התולעת ברגע זו שפירשה?!
כששמע הרב את שאלתו לקח מעל השולחן כף ריקה, ואמר לנסיך שירוק בתוכה, ירק הנסיך בתוכה ותכף ומיד אמר לו הרב שיחזיר את הרוק לתוך פיו, אך הנסיך מאן בטענה: "איכססס זה מגעיל!!!" זה פשוט היה מאוס עליו.
אמר לו הרב: "מדוע הרוק מאוס עליך, והרי ברגע זה הרוק היה בתוך פוך, ומה נשתה בהיותו בתוך כף?!"
השיב לו הנסיך: "מה השאלה, ברגע שהרוק פרש מפי הוא מגעיל אותי!"
ואז אמר לו הרב ישמעו אוזניך מה שפך מדבר, שכן הדבר בעניין התולעת, שכל זמן שהיא בתוך הפרי כיון שלא פרשה ממנו אינה נמאסת, אך כיון שפרשה, אפילו ברגע אחד היא נמאסת, ולכן היא אסורה.

מתכוננים לפרשה תשובות לשאלות :

חונכים את המשכן (ט, א-כד)

1. בפרשת צו למדנו כי משה רבינו עבד ככהן גדול במשך שבעת ימי המילואים עד ליום השמיני שהיה בא' ניסן ולימד את אהרון ובניו את העבודות. למי משה קורא כדי לשמוע את הציוי על עבודת אהרון במשכן עפ"י דבר ה' (ט,א) אהרון ובניו וזקני ישראל
2. מה צריך להביא אהרון לקורבן ומה צריכים להביא בני ישראל? (ט,ב-ד) אהרון - עגל לחטאת ואיל לעולה. בני ישראל - שעיר עיזים לחטאת, עגל וכבש לעולה, ושור ואיל לשלמים ומנחה בלולה בשמן
3. אהרון הכהן לא רצה לגשת לעבודה כיון שחשש שאינו ראוי ועל כן משה מבקש ממנו להתקרב ולהקריב את קורבנותיו והעגל והאיל כדי לכפר על עצמו ורק אח"כ לכפר על העם ע"י הקרבת שעיר העיזים לחטאת. ומובא סיפור בגמרא על ר' ינאי שהיה דיין בבית הדין. "קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים" (קודם נתקן את עצמנו ואח"כ נדרוש מאחרים לתקן את עצמם) (ט,ו-ז)
4. כמו שלמדנו בפרשות הקודמות. מה עשה אהרון עם חלקי קורבן החטאת :
 דם _____ (ט,ט) מרח על קרנות המזבח והיתרה שפך על יסוד המזבח
 חלב, כליית, יותרת הכבד _____ (ט,י) הקטיר המזבחה
 בשר ועור _____ (ט,יא) שרף מחוץ למחנה
5. למדנו שלפני הקרבת קורבן העולה (שעולה כולו על המזבח) צריך לשטוף את הקיבה והכרעיים שלא יהיו מלוכלכים בזמן הקרבתם. לאחר מכן מקריב אהרון את קורבנות העם. מהם קורבנות העם? (ט, טו-יח)
 לקורבן חטאת הביאו (ט,טו) שעיר עיזים
 לקורבן עולה הביאו (ט,טז) עגל וכבש
 לקורבן מנחה הביאו (ט,יז) סולת בלולה בשמן
 לקורבן שלמים הביאו (ט,יח) שור ואיל
6. אהרון הקטיר את אברי השלמים על מזבח ואת הדם זרק מסביב למזבח. מה עושה אהרון לאחר פעולת התנופה שלמדנו בפרשה הקודמת? (ט,כא-כב) מברך את העם
7. משה רבינו נכנס עם אהרון לאוהל מועד ומלמדו את מעשה הקטורת. וגם היה אהרון מצטער שלא ירדה שכניה על אף שסיים להכין את הקורבנות. אהרון חשב שזה באשמתו. מה קרה לאחר שמשה ואהרון יוצאים ומברכים את בני ישראל? (ט,כד) יוצאת אש ושופת את הקורבנות שעל המזבח
8. מה הייתה תגובת העם? (ט,כד) שמחו (שנסלח להם עון העגל) ונפלו על פניהם

מיתת בני אהרון (י, א-ז)

1. מה עושים נדב ואביהוא בני אהרון ומהו עונשם? (י,א-ב) לוקחים איש מחתתו ומקטרים קטורת שלא צוו לעשות כן. עונשם היה מוות במקום. להורים - כידוע חז"ל נחלקו מה הסיבה רבי אליעזר אומר לא מתו בני אהרון (ש) אלא על ידי שהורו הלכה בפני משה רבן, רבי ישמעאל אומר שתווי יין נכנסו למקדש.
2. משה רבינו מנחם את אהרון אחיו על מות שני בניו שבהם קידש הקב"ה את המשכן ושהם היו גדולים ממה ואהרון במעלתם (בקורבי אקדש). מה עושה אהרון? (י,ג) וידום אהרון
3. מי נושא את בני אהרון שמתו אל מחוץ למחנה? (י,ד) מישאל ואלצפן בני עוזיאל
4. מישאל ואלצפן נשאו את נדב ואביהוא והחזיקו בכותנות. מכאן למדו חז"ל שהכותנות לא נשרפו אלא נשמתם, כמין שני חוטין של אש נכנסו לתוך חוטמיהם וכך מתו. משה מצווה את אהרון ובניו שנותרו לא להתאבל כמו שאר העולם. איזה שני איסורים אומר משה לאהרון ובניו? (י,ו) (ההיפך מאנשים אבלים: ראשיכם אל תפרעו (איסור גידול שיער) ובגדיכם לא תפרומו (איסור קריעת הבגד))
5. מי יבכה את מות שני בני אהרון (ומכאן נלמד שצרת תלמידי חכמים היא צרת הכלל)? (י,י) כל בית ישראל

איסור עבודת הכוהנים והוראת התורה בשכרות (י, ח-יא)

1. אהרון הכהן קיבל שכר על שתיקתו במות בניו והקב"ה דיבר איתו ביחידות (לא דרך משה רבינו). מה אסור לכהנים לעשות? (י,ט) לשתות יין ושכר לפני עבודה במשכן
2. איזה תפקידים נותן הקב"ה לכהנים? (י,יא) להבדיל בין הקודש לחול ובין הטהור לטמא ולהורות את החוקים שציווה הקב"ה את משה

דיני כוהנים אוננים (י, יב"כ)

1. משה מצווה את אהרון ושני בניו הנותרים אלעזר ואיתמר לאכול את יתרת המנחה ובשר הקורבנות למרות שהיו אוננים (שהיו באבל על נדב ואביהוא שמתו ועוד לא נקברו). מאיזה קורבן לא אכלו ועל כך קצף (כעס) משה? (יטז) שעיר החטאת
2. מתוך דבריו של משה לבני אהרון שלא אכלו את שעיר החטאת למדו חז"ל שהכהנים אוכלים קורבן חטאת ולבעלי הקורבן מתכפר, ובנוסף, קורבן חטאת שהדם שלו לא מוכנס לאוהל מועד לזריקה, צריך לאוכלו בחצר המשכן (דם של חלק מקורבנות החטאת היה נזרק בתוך ההיכל על הפרוכת או על מזבח הזהב). מה עשו אהרון ובניו עם הקורבן ומדוע? (יטז, יט) שרפו את הקורבן. אהרון מסביר למשה שלא רצה לאכול את הקורבן בגלל שהיו אוננים.

בעלי חיים טהורים וטמאים (יא, א"כג)

1. הקב"ה מצווה את משה ואהרון על סימני הטהרה באכילת בע"ח ובנגיעה בנבלתם. מהם שלושת סימני הטהרה המפורטים לבהמה טהורה? (יא,ג) מפרסת פרסה, שוסעת שסע, מעלת גרה
2. מיהם בע"ח שמעלים גרה אך לא מפריסים פרסה? (יא,ד-ו) גמל, שפן וארנבת
3. החזיר טהור כלפי חוץ אך מתוכו הוא טמא כמו הרשעים ולכן נמשל לעשו אחיו של יעקב. מהו סימן הטהרה החסר לו? (יא,ז) לא מעלה גרה
4. מהם סימני הטהרה בדגים? (יא,ט) סנפיר וקשקשת בתוך המים (אם נופל להם בהוצאתם מהמים יחשבו כטהורים)
5. התורה חוזרת על המילה "שקץ" ומלמדת שאסור לערבב בשר של בע"ח טמא עם טהור. רישמו חמישה סוגי עופות שנאסרו באכילה? (יא,יג-יט) הנשר הפרס העזניה: הדאה, האיה עורב, בת היענה, התחמס, שחף נץ, כוס, שלך, ינשוף, התנשמת, קאת, רחם, חסידה, אנפה, דוכיפת, עטלף
6. שרץ הוא בע"ח נמוך שרוחש ונד על הארץ. מהו הסימן טהרה משרץ העוף המותר באכילה? מנו את שמות השרצים מהעוף המותרים (יא,כ-כג) כל אשר לו כרעים מעל רגליו לנתר בהם. ארבה, סלעם, חרגול וחגב

דיני טומאת בעלי החיים הטמאים (יא, כד"מז)

- בעלי החיים הטמאים אינם אסורים רק באכילה, אלא גם מטמאים במותם. התורה קובעת כי מגע בבעלי בפגרי הטמאים גורם לטומאת הגוף ולמי שנושא את הפגרים נוספת גם טומאת הבגדים.
1. התורה מונה את בעלי החיים אשר הנוגע בנבלתם נטמא ונדרש לכבס את בגדיו. איזה סימן טהרה יש ואיזה אין לבעלי החיים? מפרים פרסה אך לא מעלה גרה ולא שוסע שסע
 2. מה משותף לדב, כלב וחתול האסורים באכילה? (יא,כז) בע"ח ההולכים על ארבע כפותיהם
 3. מהם שמונת השרצים שמטמאים טומאה חמורה במגע בנבלתם ואוסרים אכילת תרומה, קדשים וכניסה לבית המקדש? (יא,כט) חלוד, עכבר, צב, אנקה, כח, לטאה חומט ותנשמת
 4. מה צריך לעשות עם כלים שאינם עשויים מחרס(חרש) שנבלת השרצים נגעו בהם? (יא,לב) לטבול במים ולחכות עד הערב
 5. מה צריך לעשות עם כלים העשויים מחרס(חרש) שנבלת השרצים נגעו בהם? (יא,לג) שבירתם היא תקנתם
 6. הקב"ה מלמד אותנו כי מאכלים ומשקים שהיו בכלי החרס נטמאים ומטמאים. גם תנור וכריים העשויים מחרס שאינם מחוברים לקרקע נטמאים אם נוגע נבלת שרץ בהם. מה צריך לעשות איתם? (יא,לד) לנתץ
 7. מעיין, בור ומקווה מים מחוברים לקרקע אינם נטמאים אם נופל נבלת שרץ לתוכם. כיצד זרעים מקבלים טומאה במגע עם נבלת השרצים? (יא,לז-לח) במגע עם מים
 8. הקב"ה מוסיף איסור אכילה של כל בעלי החיים ששרצו על הארץ (תולעים וחרקים למיניהם) ואף את הזוחלים ההולכים על גחונם(נחשים) עקרבים, חיפושיות, נדל וכו'. מה הסיבה שנותנת התורה לאיסור? (יא,מד) והתקדישתם והייתם קדושים